

М'ЯКА СИЛА США: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У тезах осмислено практичні приклади застосування м'якої сили у зовнішній політиці США, починаючи від кінця Першої світової війни аж до сьогодення. Охарактеризовано діяльність американських президентів у контексті застосування м'якої сили у політичному, соціальному та культурному дискурсі. Проаналізовано історичні факти та можливості застосування їх результатів у перспективі розвитку США.

Ключові слова: м'яка сила, США, зовнішня політика, міжнародні відносини, імідж, президент, історія, перспективи.

Abstract. The theses provide practical examples of the use of soft power in US foreign policy, from the end of the First World War to the present day. The activities of American presidents in the context of the use of soft power in political, social and cultural discourse are described. The historical facts and possibilities of application of their results in the prospect of development of the USA are analyzed.

Keywords: soft power, USA, foreign policy, international relations, image, president, history, prospects.

«М'яка сила», або Soft power, є визначним елементом міжнародної політики. Актуальність її теми пов'язана насамперед з тим, що у ХХІ ст., як ніколи, слід усвідомити, що задля мирного співіснування та розвитку держав потрібно поступово переходити від використання збройної сили до принципів soft power у світовій політиці, підвищуючи імідж держави на міжнародній арені шляхом популяризації власних цінностей та ідей, а не експансій чи завоювань.

Для початку потрібно визначити дефініції. Термін «м'яка сила» вперше використав Джозеф Най, американський дослідник міжнародних відносин, у своїй праці «Bound To Lead: The Changing Nature Of American Power Paperback» (1991). На його думку, її основним завданням є вплив на міжнародну спільноту, здобуваючи прихильність за допомогою поширення власної національної культури, історії, розвитку соціальної сфери, інвестицій, технологій тощо.

США є класичним представником держави, що широко використовує «м'яку силу» як інструмент своєї зовнішньої політики. І хоча цей термін був введений у науковий обіг лише з 1990-х років, його прояви помітні впродовж історії. Наприклад, ще у 1919 році була заснована Американська адміністрація допомоги (АРА), основною метою якої було надання допомоги європейським державам, що постраждали під час Першої світової війни. Варто згадати про її діяльність на теренах України під час голоду 1921–1923 років, коли вона поставляла зерно і необхідні продукти харчування для голодуючих.

Яскравим прикладом з історії США є також надання продовольчої та економічної допомоги для зарубіжних країн згідно з Планом Маршала. Закінчення Другої світової війни на користь Америки сприяло підвищенню її іміджу у світі, що закріпилося згодом поділом світу на біполярну систему в часи Холодної війни. У Законі США «Про надання допомоги іноземним державам» від 1961 року зазначалося, що необхідно «взяти до уваги та допомогти

відповісти на потреби, потенціал та прихильність країн, що розвиваються, досягти помітного поліпшення грамотності, обчислення та інших основних навичок, що готують людину бути активним, продуктивним членом суспільства». З цією метою було проведено освітню політику щодо міжнародних стажувань, яка діє до сьогодні і є одним із найголовніших проявів м'якої сили США.

Якщо говорити про застосування м'якої сили у ХХІ столітті, то доречно почати із характеристики дій США за правління Джорджа Буша молодшого (перший термін). Варто зазначити, що за час його президентства зовнішньополітичний акцент був поставлений на збільшення й укріплення військової сили (тобто «hard power»). У цьому дискурсі слід розглянути питання інтервенції США до Іраку у відповідь на терористичний акт вересня 2001 року, чинники, що спричинили виникнення війни в Афганістані, яка потенційно триває ще до сьогодні. Цікавою є статистика Юлії Конюхевич щодо опитування населення Індонезії: у 2000 році 75 % населення стверджували, що мають прихильність до дій США, а вже через 5 років цей рівень різко – впав аж до 15 %. [3, 7] Крім цього, за наказом Дж. Буша у 2002 році Америка вийшла із договору про протиракетну оборону, намагаючись продовжити оснащення задля «гонки озброєнь», що негативно сприйнялося міжнародною спільнотою. Отже, імідж США на міжнародній арені на початку ХХІ століття суттєво погіршився.

Щоправда під час другого терміну президентства Джордж Буш звернувся до політики «м'якої сили», зокрема у галузі публічної дипломатії. Основним напрямками його діяльності можна назвати розвиток радіо та телебачення, що дало змогу світу дізнатися більше про культурне життя, цінності США. Однак варто зазначити, що впроваджувати політику м'якої сили слід обережно, адже неправильна позиція та подача інформації можуть спричинити справжній політичний конфуз. Прикладом цього можуть слугувати створені програми мовлення, наприклад, Radio Sawa та Al Hurra для арабських країн, які були ними сприйняті як спосіб американської пропаганди. Крім цього, важливим складником м'якої сили США є функціонування міжнародних освітніх обмінів, які поширилися і на Близький Схід, що було сміливим кроком, враховуючи ірано-американський конфлікт.

Наступний президент Барак Обама ще більше розвинув напрям культурної політики США. Власне, він засуджував свого попередника за надмірну увагу до використання «важкої сили». На його думку, США не повинні впадати в крайнощі, а мають балансувати рівноцінно як у військовій, так і культурній сфері. Отож зовнішньополітичний курс за президентства Барака Обами можна окреслити як напрям «розумної сили», тобто поєднання цих двох елементів. США також долучилися до вирішення екологічних та соціальних питань щодо боротьби з повеннями в Пакистані; полегшення землетрусу в Японії та Гаїті; пом'якшення цунамі в Японії та Індії; і зменшення голоду у Африці. Крім цього, США на офіційному рівні показали свою прихильність до мирного вирішення конфліктів, що можемо проаналізувати із того, що вони відмовилися

від вторгнення у Сирію 2013 року. Все це, безумовно, сприяло підвищенню її іміджу на міжнародній арені.

Водночас погляди Дональда Трампа щодо зовнішньополітичного курсу США досить відрізнялися від його попередників. Дії цього президента важко оцінити як позитивні щодо покращення іміджу США. На це вказує жорстка міграційну політику, а також заяви про депортацію значної кількості нелегальних мігрантів. Зрозуміло, що такі дії не сприятимуть міжкультурному діалогу із багатьма країнами. Водночас не варто оцінювати цю ситуацію лише односторонньо: будівництво стіни між Мексикою є насамперед перешкодою для наркоторгівлі та нелегальної міграції.

Гасло Дональда Трампа «Америка перш за все» дає можливість охарактеризувати пріоритетні напрями діяльності президента. Торгівельна війна між Китаєм, головним суперником за лідерство у світі, вихід з угоди про Транстихоокеанське національне партнерство, Паризької кліматичної угоди, Договору про торгівлю зброєю, Ради безпеки ООН із захисту прав людини. Усі ці події негативно сприйнялися міжнародним співтовариством. Звичайно, були й певні напрацювання у зовнішній політиці Трампа, однак вони більше стосуються «важкої сили», зокрема розширення санкцій щодо Росії чи збільшення фінансування НАТО.

За виборами президента у 2020 році слідкував увесь світ. У контексті демократичного суспільства дуже дискусійним явищем був штурм Капітолію, що характеризувався масовими заворушеннями, спробою зірвати процедуру інавгурації за допомогою актів вандалізму. На мою думку, ці події є принизливими для такої великої та сильної держави. На цьому прикладі бачимо, що «важка сила» насправді є також вагомим чинником політики США.

Охарактеризувати дії новообраного президента Джо Байдена є доволі важко, адже пройшло досить мало часу з часу його інавгурації. Попри це, зазначимо, що уже було підписано угоду про повернення США у ВООЗ і Паризьку кліматичну угоду.

США надалі залишаються однією із провідних держав, які використовують «м'яку силу» у своїй політиці. Варто зазначити про діяльність USAID, ефективне запровадження нових інформаційних технологій, робота найбільших компаній у світі, як-от Apple, Microsoft, SpaceX, NASA тощо, що є її основними сучасними проявами. Крім цього, не слід забувати про культурну складову «м'якої сили», зокрема проведення масштабної освітньої політики стажувань, поширення власного національного кінематографічного здобутку у Голівуді, елементів кулінарних традицій та літературних напрямів.

Отже, «м'яка» сила є провідним чинником та перспективою розвитку США. Історія показала чимало вдаль, але багато й ганебних моментів: державні керівники часто змінювали свої стратегічні плани щодо зовнішньої політики. Тому зараз, як ніколи, США слід ретельно обдумати напрям своєї діяльності. «М'яка сила» сприятиме її розвитку та отриманню прихильності від міжнародної спільноти, що є важливою перспективою для майбутнього і повинна бути взята до уваги політиками.

Джерела та література

1. Weinbrenner J. Soft Power And Har power And Hard Power Apprower Approaches In U.S. Foaches In U.S. Foreign Policy: A policy: A Case Study Comparison In Latin America. URL: <http://stars.library.ucf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4405&context=etd>
2. Nye J. S. Squandering the U.S. 'Soft Power' Edge. *Front Lines. International educator*. 2007. URL: https://www.nafsa.org/sites/default/files/ektron/files/underscore/frontlines_jan_feb.pdf
3. Konyukhevich Yu. V. Soft power of the United States of America (during presidency of George Walker Bush). URL: https://mgimo.ru/upload/docs_3/konuhevich_USA-Bush.pdf
4. Капітоненко М. Г. «М'яка сила» у сучасній світовій політиці: теоретичні аспекти. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2010. Випуск 94. (Частина II). С. 20–29. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/download/705/662>

Жмура Ольга

Львівський національний університет імені Івана Франка

«М'ЯКА СИЛА» ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ФРАНЦІЇ

Анотація. У статті досліджується поняття «м'якої сили» на прикладі зовнішньої політики Франції. Проаналізовано основні напрями впровадження такої політики, результати активного стимулювання цього інструменту французької зовнішньополітичної діяльності, а також перспективи її розвитку.

Ключові слова: «м'яка сила», Франція, зовнішня політика, культурна дипломатія.

Abstract. The article examines the concept of "soft power" on the example of France's foreign policy. There are analyzed the main directions of implementation of such policy, results of active stimulation of this instrument of French foreign policy activity, as well as prospects of its development.

Keywords: soft power, France, foreign policy, cultural diplomacy.

В умовах сучасних інтеграційних та глобалізаційних процесів, що передбачають взаємозв'язок та взаємозалежність країн, старі інструменти здійснення політики стають все більше неефективними. Тому «жорстка сила», що донедавна вважалася головним засобом впливу, поступово втрачає свою значущість і відходить у минуле. Країна, що наслідуватиме таку політику, в умовах сьогодення швидко втрачатиме авторитет на міжнародній арені, політичних партнерів та економічні зв'язки. Усе більш значущою стає культурна дипломатія та зміцнення «м'якої сили» держави, що дає змогу реалізовувати національні інтереси, збільшуючи привабливість культури країни та поширюючи її у всьому світі. Найяскравішим прикладом у дослідженні є